

Отримано: 25 лютого 2020 р.

Прорецензовано: 04 березня 2020 р.

Прийнято до друку: 07 березня 2020 р.

e-mail: zamulairina@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2020-16(44)-199-202

Замула І. В. Аналіз фінансового стану підприємства в умовах комп'ютеризації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2020. № 16(44). С. 199–202.

УДК: 658.012.123

JEL-класифікація: G32

Замула Ірина Валеріївна,

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту,
Державний університет «Житомирська політехніка»*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ

В умовах діджиталізації зростає потреба у швидкому формуванні достовірної інформації щодо об'єкта економічного інтересу. Водночас вартість інтегрованих систем обробки даних достатньо висока, що для підприємств України, особливо малих і середніх, є суттєвою перешкодою у їх використанні. Тому для вітчизняних підприємств запропоновано методику фінансового аналізу з використанням простого, але ефективного програмного продукту – Microsoft Excel.

Узагальнивши організаційно-методичні положення фінансового аналізу діяльності підприємств, розроблено прикладний програмний продукт на базі Excel, який допоможе аналітикам мати ширший спектр можливостей щодо виявлення відхилень від заданих параметрів розвитку підприємства в режимі реального часу та шукати шляхи їх усунення.

Ключові слова: фінансовий аналіз, експрес-аналіз, поглиблений аналіз, таблиці Excel, комп'ютеризація аналізу.

Замула Ирина Валериевна,

*доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры учета и аудита,
Государственный университет «Житомирская политехника»*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ КОМПЬЮТЕРИЗАЦИИ

В условиях диджитализации растет потребность в быстром формировании достоверной информации по объекту экономического интереса. Вместе с тем, стоимость интегрированных систем обработки данных достаточно высока, что для предприятий Украины, особенно малых и средних, является существенной преградой в их использовании. Поэтому для отечественных предприятий предложена методика финансового анализа с использованием простого, но эффективного программного продукта – Microsoft Excel.

Обобщив организационно-методические положения финансового анализа деятельности предприятий, разработан прикладной программный продукт на базе Excel, который поможет аналитикам иметь более широкий спектр возможностей по выявлению отклонений от заданных параметров развития предприятия в режиме реального времени и искать пути их устранения.

Ключевые слова: финансовый анализ, экспресс-анализ, углубленный анализ, таблицы Excel, компьютеризация анализа.

Iryna Zamula,

Doctor of Economics, Professor, Professor of Accounting and Audit Department, State University "Zhytomyr Polytechnic"

ANALYSIS OF THE FINANCIAL STATUS OF THE ENTERPRISE IN THE COMPUTERIZATION CONDITIONS

In the conditions of digitization, there is an increasing need for rapid formation of reliable information about an object of economic interest. Management personnel of the entity requires real-time information about the status of activity of the management object, which enhances the effectiveness and efficiency of such management. Therefore, the study is aimed at forming organizational and methodological provisions of financial analysis of medium and small enterprises activities in the computerization environment, aiming at improving the quality of management of such enterprises in real time.

The main tasks of the study are: to outline the peculiarities of the financial analysis of the activity of enterprises in the conditions of computerization; to form a methodology of financial analysis of the medium and small enterprises activities using computerization tools; to test such methodology.

In order to increase the effectiveness of management decisions made about the activity of the enterprise, it is too important to use computerization tools. At the same time, the cost of integrated data processing systems is high enough for Ukrainian

enterprises, especially small and medium-sized, so it is a significant obstacle in their use. That is why a method of financial analysis using a simple but effective software product, Microsoft Excel, is offered for domestic enterprises.

Summarizing the organizational and methodological provisions of financial analysis of enterprise activity, it has been developed an application software product based on Excel that will help analysts to have a wider range of opportunities to identify deviations from the set parameters of enterprise development in a real time and to find the ways of their elimination. The approbation of the results of the research testifies about their reality and efficiency of use in the modern economic conditions.

Keywords: financial analysis, rapid analysis, in-depth analysis, Excel spreadsheets, computerization of analysis.

Постановка проблеми. Складні ринкові умови зумовлюють особливі вимоги щодо стратегії розвитку підприємства, яка має базуватися на принципі гнучкості в коригуванні цілей діяльності відповідно до умов функціонування такого підприємства. Оскільки підприємство не може впливати на значну кількість факторів, що визначають його діяльність, забезпечення постійного розвитку є складним завданням. Більшість відхилень від нормальних умов господарювання викликані прорахунками у минулому, які можуть накопичуватися з часом і негативно впливати на поточне функціонування.

У сучасних умовах діяльність підприємств характеризується невизначеністю, а також значним зростанням швидкості інформаційних потоків. Ефективність їх діяльності залежить від рішень, прийнятих управлінським персоналом, який потребує інформації про стан об'єкта управління в режимі реального часу, що дозволяє підвищити результативність та ефективність такого управління.

Щороку кількість комп'ютерних програм, що полегшують роботу щодо оцінки фінансового стану підприємства, зростає. Зазвичай, щоб не купувати дорогі програмні забезпечення для аналізу фінансової звітності, управлінцями приймається рішення щодо пошуку альтернативних можливостей. Альтернативою дорогі програмному забезпеченню є використання таблиць Excel. Excel дозволяє створити такі таблиці з розрахунками, за допомогою яких в режимі реального часу можна отримувати інформацію щодо фінансового стану підприємства у заданому розрізі та з необхідною деталізацією. Використання таблиць Excel для здійснення фінансового аналізу малими та середніми підприємствами, які не мають можливості використовувати комп'ютерні інформаційні системи, може стати початком для підвищення ефективності діяльності таких підприємств.

Тому дослідження спрямовано на формування організаційних і методичних положень фінансового аналізу діяльності середніх і малих підприємств в умовах комп'ютеризації, що спрямовано на підвищення якості управління такими підприємствами в режимі реального часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань фінансового аналізу діяльності підприємства, зокрема в умовах застосування комп'ютерних інформаційних систем, здійснено такими вченими: В. Р. Банк, С. В. Банк, А. В. Тараскіна [1], Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц [2], Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній [3], В. В. Ковалев [4], Л. А. Лахтіонова [5], М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон [6], Є. В. Мних, Н. С. Барабаш [7], С. З. Мошенський, О. В. Олійник [8], Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Л. А. Суліменко [9] та ін.

Основними інформаційними системами, які дозволяють здійснювати фінансовий аналіз, є такі: Альт-Фінанси (Альт), Фінансовий аналіз (Галактика ERP), CfinFinAnalis, Audit Expert (Про-Інвест ІТ), ІНЕК-АФСП, Майстер фінансів, Фінансовий аналіз підприємства, Фінансовий аналітик (ІНЕК), ФінЕкАналіз (ЮАК), ІС:Управління виробничим підприємством, «BAAN IV» (Infor Global Solutions, Нідерланди), «The FTS Financial Statement Module» (OS Financial Trading System, USA), «R/3» (SAP SE, Німеччина), «FlexPro» (Weisang, Німеччина), SCALA (Швеція) та ін.

Не дивлячись на значну теоретичну розробленість питань фінансового аналізу та наявність інформаційними системами, які дозволяють здійснювати фінансовий аналіз, існує потреба у подальшому розвитку наукових підходів щодо аналізу із застосуванням засобів комп'ютеризації на запити середнього та малого бізнесу.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є формування організаційних і методичних положень фінансового аналізу діяльності середніх і малих підприємств в умовах комп'ютеризації, що спрямовано на підвищення якості управління такими підприємствами.

Основними завданнями дослідження є: окреслити особливості фінансового аналізу діяльності підприємств в умовах комп'ютеризації; сформулювати методіку фінансового аналізу діяльності середніх і малих підприємств із застосуванням засобів комп'ютеризації; здійснити апробацію такої методіки.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах використання різноманітних інформаційних систем є дуже розповсюдженим, адже відбувається постійний прогрес в розвитку комп'ютерних технологій. При комп'ютеризації фінансового аналізу важливо формалізувати економічні процеси та адаптувати методи аналізу до вимог побудови комп'ютерних програм, а також особливостей діяльності конкретного

підприємства. За умови врахування вказаних вимог комп'ютеризація істотно покращить вихідні умови для прийняття управлінських рішень, що, своєю чергою, впливає на результати діяльності підприємств.

Складність організації фінансового аналізу полягає в тому, що кожне підприємство є унікальним. Всі мають різну направленість своєї роботи, форму власності та ступінь зацікавленості в аналітичній інформації. Тому організація фінансового аналізу діяльності підприємства має враховувати такі вимоги, що висувуються при комп'ютеризації аналітичних робіт: формалізація, алгоритмізація методик аналізу; окреслення переліку необхідних вхідних даних і вимог до джерел інформації; достовірність отриманих результатів; адаптивність до умов діяльності конкретного підприємства; достатність вихідної інформації для формування обґрунтованих проектів управлінських рішень щодо суб'єкта управління.

На основі дослідження праць вітчизняних і зарубіжних вчених щодо фінансового аналізу діяльності підприємства [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9] встановлено, що для комп'ютеризації аналізу, найбільш оптимальною є методика фінансового аналізу, запропонована С. З. Мошенським та О. В. Олійник [8]. Вона є логічною, параметризованою, структурованою, повністю відповідає вищеперерахованим вимогам, що дозволяє її автоматизувати. Отже, методика фінансового аналізу підприємства для розробки прикладного програмного продукту складається з таких етапів:

Етап 1. Експрес-аналіз (поточна та достатньо швидка оцінка фінансового стану і динаміки розвитку підприємства), який передбачає загальну оцінку фінансового стану підприємства на основі ряду показників, що у різних напрямках характеризують діяльність підприємства.

Етап 2. Поглиблений аналіз фінансового стану підприємства (детальна характеристика фінансового стану підприємства і динаміки його розвитку) за такими напрямками: оцінка майнового потенціалу; оцінка ліквідності та платоспроможності; оцінка фінансової стійкості; оцінка ділової активності; оцінка грошових потоків; оцінка фінансових результатів; оцінка ефективності діяльності; оцінка імовірності неплатоспроможності та банкрутства; оцінка інвестиційної привабливості.

Кожен з етапів має певні особливості і складається з підетапів. Експрес-аналіз орієнтований в основному на зовнішніх користувачів, адже він в загальному надає характеристику підприємству, не деталізуючи його стан, чого буде недостатньо для внутрішніх аналітиків щоб прогнозувати та надавати точну інформацію для ефективного управління діяльністю підприємства. Поглиблений аналіз формує більш детальну характеристику фінансового стану суб'єкта господарювання та надає можливість внутрішнім користувачам виявити всі наявні на підприємстві відхилення та порушення. Щодо зовнішніх користувачів, то вони можуть виявити тільки ті недоліки, для ідентифікації яких мають вихідні дані.

Окреслений методичний підхід дозволяє комплексно оцінити фінансовий стан підприємства з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на основі доступних інформаційних джерел.

Поряд з позитивними характеристиками виявлено ряд недоліків такої методики для зовнішніх фінансових аналітиків:

- використання у розрахунках показників, що потребували інформації, яку підприємства не оприлюднюють, це стосувалося сум простроченої та безнадійної дебіторської та кредиторської заборгованості, приросту обсягу реалізації продукції в натуральних одиницях, складу та структури основних засобів з виділенням їх активної частини тощо;

- агрегований вигляд розкриття показників у фінансовій звітності підприємства не дозволяє з впевненістю говорити про причинно-наслідкові зв'язки, виявлені при розрахунках, що суттєво збільшує імовірність помилки у висновках.

Зазначені недоліки певною мірою знижують достовірність отриманих результатів аналізу, але позбутися їх повністю наразі неможливо у зв'язку з тим, що вони напряму пов'язані з чинними вимогами до розкриття інформації у фінансовій звітності підприємства, на які аналітик вплинути не може.

Для малих і середніх вітчизняних підприємств найдоступнішим способом здійснення аналізу за умов комп'ютеризації є використання програми Excel, яка входить до складу Microsoft Office і призначена для роботи з різними даними, що відображаються в електронних таблицях. Перевагами використання Excel є невисока вартість, доступність, простота у використанні, програмованість, можливість використання складних математичних функцій, чіткість алгоритму аналізу, можливість забезпечення граничних значень показникам, велика кількість графічних функцій.

З допомогою програми Excel аналітик може:

- збирати, систематизувати та зберігати інформацію про ділове середовище та його внутрішні та зовнішні зв'язки;

- використовувати сучасні інформаційні технології, прийоми та методи економічного аналізу для обробки отриманих нормативно-планових і звітних даних;

– розробляти сценарії поведінки та прогнозувати вплив різних факторів на ефективність та продуктивність діяльності підприємства;

– сприяти прийняттю ефективних управлінських рішень для досягнення бажаного рівня розвитку.

Узагальнені організаційно-методичні положення фінансового аналізу підприємства покладено в основу розробки прикладного програмного продукту на основі Microsoft Excel. Прикладний програмний продукт створений як книга Excel, яка складається з дев'яти окремих аркушів. Кожний аркуш має назву відповідного етапу фінансового аналізу. Також створено два додаткових аркуші з навігацією по файлу та з вихідними даними для аналізу.

Після внесення вхідних даних в аркуш “Звітність” автоматично розраховується ряд таблиць, в яких проводиться оцінка фінансового стану підприємства. Аналіз фінансових коефіцієнтів проводиться шляхом порівняння отриманих значень з рекомендованими нормативними величинами, які є пороговими нормативами. Розроблений прикладний програмний продукт дозволяє отримати цифрові дані та підготувати графіки, що ілюструють основні показники фінансового стану підприємства, й орієнтований на фінансових менеджерів, фінансових аналітиків та інших фахівців, які використовують фінансову звітність підприємства.

Під час апробації розробленого прикладного програмного продукту на прикладі суб'єктів господарювання різних галузей економіки встановлено його дієвість і простоту у застосуванні.

Оцінка результатів впровадження розробленого прикладного програмного продукту відбувалася на основі фінансової звітності ТОВ “Житомиргаз збут”. Вона проходила за кількома показниками з урахуванням оцінки повноти та достатності отриманої інформації для внутрішніх та зовнішніх користувачів та розрахунків за етапами фінансового аналізу (експрес-аналіз, поглиблений аналіз).

Представлені в прикладному програмному продукті результати розрахунків свідчать, що на основі отриманої інформації можна сформулювати ґрунтовні висновки щодо подальшої діяльності підприємства, що підтверджує можливість застосування такого програмного продукту на практиці з метою отримання підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень, щоб досягти бажаного рівня розвитку аналізованого підприємства.

Висновки та пропозиції. Для підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень щодо діяльності підприємства надважливим є використання засобів комп'ютеризації. Водночас вартість інтегрованих систем обробки даних достатньо висока, що для підприємств України, особливо малих і середніх, є суттєвою перешкодою у їх використанні. Тому для вітчизняних підприємств запропоновано методіку фінансового аналізу з використанням простого, але ефективного програмного продукту – Microsoft Excel.

Узагальнивши організаційно-методичні положення фінансового аналізу діяльності підприємств, розроблено прикладний програмний продукт на базі Excel, який допоможе аналітикам мати ширший спектр можливостей щодо виявлення відхилень від заданих параметрів розвитку підприємства в режимі реального часу та шукати шляхи їх усунення. Апробація результатів дослідження свідчить про їх реальність та ефективність використання в сучасних умовах господарювання.

Література:

1. Банк В. Р., Банк С. В., Тараскина Л. В. Финансовый анализ : учеб. пособие. Москва : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. 344 с.
2. Грабовецький Б. Є., Шварц І. В. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
3. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз : підручник. Київ, 2008. 487 с.
4. Ковалев В. В. Финансовый анализ. Москва : Финансы и статистика, 2002. 250 с.
5. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2001. 387 с.
6. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
7. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 412 с.
8. Мошенський С. З., Олійник О. В. Економічний аналіз : підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Житомир : ПП «Рута», 2007. 704 с.
9. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Суліменко Л. А. Фінансовий аналіз : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2012. 609 с.